
Poblíž Prahy vyroste centrum se superlaserem za sedm miliard

Poblíž Prahy vyroste centrum se superlaserem za sedm miliard

novinky.cz, věda-školy, 20. dubna 2011, Brusel/Dolní Břežany

V Dolních Břežanech poblíž Prahy vyroste za dva roky výzkumné centrum se superlaserem světového významu. Evropská komise ve středu projekt Extreme Light Infrastructure (ELI) definitivně posvětila a schválila investici za sedm miliard korun. Laser bude sloužit pro lékařské zobrazování a diagnostiku, radioterapii a léčbu rakoviny, nástroje pro vývoj nebo testování nových materiálů.

Informovalo o tom ministerstvo školství. „V České republice tak vznikne zcela ojedinělé vědecké pracoviště, v němž budou pracovat přední světoví vědci,“ informoval Radek Melichar z ministerstva školství. Podle něj se jedná o vůbec nejvýkonnější laser na světě. Je to vůbec první z velkých projektů v rámci Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpl).

Projekt ELI je výsledkem spolupráce 40 výzkumných pracovišť ze 13 zemí EU a je součástí vědeckovýzkumné infrastruktury s názvem ELI Beamlines. Další dvě vědecká centra se budou stavět v Maďarsku a Rumunsku, ta ovšem budou jiného zaměření.

Studenti poznají světové vědce, slibuje si Dobeš

„Mezi technologie a projekty, u kterých se očekává, že přinesou dlouhodobé ekonomické dopady, patří především nové techniky pro lékařské zobrazování a diagnostiku, radioterapii a léčbu rakoviny, nástroje pro vývoj a testování nových materiálů, nové techniky pro nakládání s radioaktivním odpadem atd.,“ upřesnil dále hlavní přínos projektu Melichar. Kromě toho se vědci v Dolních Břežanech budou zabývat i některými problémy termojaderné fúze.

„Projekt supervýkonného laseru ELI je prvním z flotily vlnkových lodí OP VaVpl a jsem velmi rád, že se ho podařilo po dlouhých jednáních s Bruselům schválit,“ uvedl ministr školství Josef Dobeš. Ten spatřuje hlavní přínos projektu v tom, že se vysokoškolská studia budou moci setkat se špičkovými odborníky.

Už několik špičkových českých výzkumníků uvedlo, že pro ně je ELI profesní výzva, které nedokáží odolat a vracejí se domů.

Pro mladé vědce se v rámci ELI otevrou speciální studijní programy, například zaměřené na fyziku plazmatu, optiku nebo fyziku extrémních částic. Kromě toho ministerstvo očekává, že zamezí odlivu vědců z ČR, kteří zde najdou uplatnění v oborech od laboratorní astrofyziky po medicínu, chemii nebo biologii.

„Už několik špičkových českých výzkumníků uvedlo, že pro ně je ELI profesní výzva, které nedokáží odolat a vracejí se domů. Věříme v pokračování tohoto trendu i do budoucna,“ poznamenal ředitel sekce řízení operačních programů EU Jaroslav Kuba.

Zmocněnec ČR pro ELI Vlastimil Růžička pak vyvracel, že by se celý projekt nesl v duchu „věda pro vědu“. Podle něj se zde například bude vyvíjet nejintenzivnější laserový urychlovač, který má být používán k léčbě rakoviny. „V Dolních Břežanech se bude dělat nejen základní, ale i aplikovaný výzkum,“ uvedl Růžička.

NERV tlumí euforii

„Cesta k tomu není lehká. Centra jsou kromě prostředků Evropské unie financována i z českého státního rozpočtu a soukromých zdrojů. Unijním orgánům jsme proto museli složitě prokazovat transparentnost vztahů všech zapojených subjektů. Komise zejména požadovala ujištění, že projekty neohrozí hospodářskou soutěž, tedy že u nich nedojde k neoprávněnému poskytnutí veřejné podpory,“ dodala k tomu podle ČTK velvyslankyně ČR při EU Milena Václavová.

Před novými centry špičkového výzkumu přitom nedávno varovala Národní ekonomická rada vlády (NERV), centra prý budou do budoucna těžko udržitelná a finančně ohrozí stávající vědecké instituce. „Hrozí obrovské neefektivnosti, tlak na nesystémové řízení a obtížnou předvídatelnost situace jednotlivých výzkumných organizací včetně vysokých škol,“ citovala ČTK z vyjádření expertů.

Na své si přijde i Brno a Ostrava

V Bruselu také čeká na schválení dalších pět obřích vědeckých projektů, které mají vzniknout v ČR. Je mezi nimi třeba Středoevropský technologický institut (CEITEC), který by měl za 6,5 miliardy korun vyrůst v Brně a kde by se zkoumaly

biomateriály a robotické systémy využitelné při náročných operacích. V moravské metropoli má vyrůst také Mezinárodní centrum klinického výzkumu (FNUSA-ICRC) za zhruba pět miliard korun.

Na schválení čeká i Biotechnologické a biomedicínské centrum Biocev, které by mělo vyrůst u Vestce u Prahy nebo Udržitelná energetika Centra výzkumu ŘEŽ za 2,45 miliardy. Poslední velký projekt je ostravské superpočítačové centrum IT4Innovations za 1,8 miliardy.

Podle velvyslankyně ČR při EU Mileny Vicenové je schválení všech pěti projektů "na dobré cestě", přestože Češi musí složitě dokazovat, že státní financování projektů, nepředstavuje nepovolenou pomoc.

Evropské finance jdou z programu Výzkum a vývoj pro inovace, z něhož může Česko mezi lety 2007 až 2013 čerpat na vědecké projekty přes dvě miliardy eur (přes 48 miliard korun).

Zdroj: ČTK